

26.41x36.88	1/4	עמוד 14	כותרת	גלובס -	12/12/2018	66335787-5
בועז סנג'ור - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330						

בנימין נתניהו

האומנם סיקור עיתונאי מוטה יכול להיחשב כשוחד? רוב המומחים סבורים שכן

מתן ברניר, עמ' 14

האם נתניהו יהיה הפוליטיקאי הראשון שיורשע בשוחד בעקבות יחסיו עם התקשורת

יחסי תן וקח בין פוליטיקאים ועיתונאים הם דבר שבשגרה, והשאלה היא היכן עובר הגבול והאם סיקור עיתונאי מוטה יכול להיחשב כשוחד • אף שאין לכך תקדים, נראה שהתשובה לכך היא חיובית בשל ההגדרה הרחבה ביותר של עבירת שוחד בחוק • עם זאת סנגורים בכירים מצביעים על הקשיים שיכולים ללוות את פרשת 4000, המצויים בעיקר בפן הראייתי / מתן ברניר

בדרך לבית המשפט?

היסודות לעבירת השוחד

[1] עובד ציבור

[2] מקבל טובת הנאה (ובעגה המשפטית - 'מתת')

[3] בעד פעולה הקשורה בתפקידו

* אין דרישה ביסודות העבירה כי תתקיים תוצאה כלשהי

יסודות עבירת השוחד לכאורה בתיק 4000:

[1] ראש הממשלה בנימין נתניהו

[2] מקבל סיקור מוטה באתר וואלה

[3] בעד פעולות שמבצע כשר התקשורת לטובתם של חברת בזק ושאול אלוביץ

תקדימים רלוונטיים

■ **לופליאנסקי**: טובת הנאה יכולה להיות גם שימוש בבסך לטובת שימוש וצבירת כוח אלקטורלי

■ **חזקת בן עטר**: ברגע שנבחר ציבור נמצא בקשר פורמלי עם אדם שנותן לו מתת כלשהו, יש חזקה שניתנת לסתירה שזה ניתן לו בקשר לפעולה שנקט במסגרת תפקידו

משימוש פוליטי בחוק הפלילי מתחרים זה בזה ואין להקל ראש באף אחד מהם.

אז מה הדין אומר לגבי סיקור תקשורת?

מוקדם יותר השנה סיפקה שופטת בית המשפט העליון ענת ברון אמירה נדירה ביחס לתיק 4000, כשציינה שלדידה סיקור תקשורת אוהר יכול להיחשב כשוחד. בדברים שנשאה באפריל 2018 באירוע לכבוד השקת ספרו של סגן מנהל המחלקה הכלכלית בפרקליטות המדינה עו"ד ד"ר מאור אבן-חן, 'עבירות השוחד', ציינה ברון כי "בגדרי עבירות השוחד יכול שיבואו מקרים שונים ומגוונים - תרומה לעמותה הקרובה ללבו של עובד הציבור, קידום בעבודה, סיקור תקשורת אוהר, מתן שירותי ייעוץ ללא תשלום, שוחד מיני, תרומה לצורך פעילות פוליטית ועוד - לשוחד פנים רבות. הוא כבר איננו מתגלם רק במעטפות מזומנים המועברות מתחת לשולחנות של פקיד ציבור שסרחו. הדין הפלילי הישראלי הנוגע לעבירות השוחד מצוי כל העת בתהליך דינמי של התפתחות, כאשר המגמה הכללית היא הרחבת תחולת העבירות והחמרה בענישה".

מבדיקת "גלובס" עולה כי השאלה האם סיקור תקשורת נחשב לטובת הנאה כחלק ממערכת יחסים שוחדית עדיין לא נדון בפסיקת בתי המשפט. עם זאת, החוק מרגיש כי מתת יכול להיות למעשה כמעט כל דבר, ובלבד שניתן תמורת פעולה הקשורה בתפקידו של מקבל השוחד. להבדיל ד"ר גור-אריה, לאור הגדרתו הרחבה של השוחד, "לכאורה קצרה הדרך להשקפה לפיה ניתן לראות גם בסיקור תקשורת חיובי כמתת אותה מקבל עובד הציבור, שכן אף בסיקור חיובי יש משום טובת הנאה".

עם זאת, ציינה ד"ר גור-אריה, "ישנם מספר קשיים מהותיים המצדיקים נקיטת זהירות פרשנית". לדבריה,

באופן רחב, מציינת ד"ר גור-אריה כי "הפסיקה כללה במסגרת המונח 'מתת' בדרך של טובת הנאה אחרת' מגוון רחב של התנהגויות: למשל, נקבע כי לעיתים, קשר עסקי עשוי להיחשב למתת, תרומה לעמותה ציבורית (פרשת הולילנד, שבמסגרתה הורשע ראש עיריית ירושלים לשעבר, אורי לופליאנסקי, בקבלת כספי שוחד שהעביר לעמותת 'יד שרה' - מ.ב.), אי-פירעון הלוואה בשלמותה או פירעון בתנאים נוחים במיוחד. באחד המקרים קבע בית המשפט כי שוחד עשוי להיות חלק מהסכם קואליציוני ואף קבע כי כאשר הבטחה למתן טובת הנאה משולבת בהסכמה פוליטית - שתכליתה להביא לחיזוק הכוח הפוליטי של נותן ההבטחה - עלול הדבר להוות מעשה שחיתות הגובל בשוחד".

לטענתו של פרופ' בועז סנג'ור, מומחה למשפט פלילי במרכז האקדמי למשפט ועסקים ובמכללת ספיר, הגדרתו הרחבה של סעיף השוחד היא תולדה של תיקונים שבוצעו בחוק העונשין לאורך השנים. לדידו, הגדרת השוחד הורחבה במהלך השנים משום ש"מפעם לפעם, כשהפרקליטות נתקלה בקשיים בהעמדה לדין של אנשים שהיא סברה שיש להעמידם לדין אך פעולותיהם לא נכנסו להגדרת השוחד, היא ביקשה באמצעות משרד המשפטים לשנות את החוק".

עוד מבקש להדגיש פרופ' סנג'ור כי "כשמדובר באנשי ציבור, אל מול השאיפה הלגיטימית לשמור על טוהר המידות, קיים גם החשש של שימוש סלקטיבי בחוק הפלילי כדי להדיח בעלי תפקידים, כמקום לאפשר החלפתם בדרכים רמוקרטיות, כגון בחירות. חשש זה מתחזק כשרשויות אכיפת החוק מתבססות על עבירות רחבות היקף ומבקשות להפיל כאמצעותן התנהגויות שבעבר לא הופללו וליצור תקדימים מחמירים. החשש מפגיעה בטוהר המידות והחשש

לחשדות העולות מהמלצות בתיק 4000 משקל גם בזירה המשפטית? "גלובס" מנתח את יסודות עבירת השוחד ומנסה להשיב לשאלה זו.

שוחד היא אחת מהעבירות המפורטות ביותר בחוק העונשין הישראלי, דבר המלמד כנראה על החומרה היתרה שביקש לייחס לה המחוקק. על מנת שיווצר 'מעגל השוחד' יש צורך שיתקיימו היסודות הבאים: (1) על עובד ציבור, למשל שר או ראש ממשלה, (2) לקבל טובת הנאה (ובעגה המשפטית - 'מתת') (3) בעד פעולה הקשורה בתפקידו. עבירת השוחד מוגדרת כעבירה שלשם התגבשותה אין כל הכרח שתתקיים תוצאה כלשהי.

פרופ' עמנואל גרוס: "הטיית סיקור לטובתו של עובד ציבור בוודאי שיכולה להיחשב כטובת הנאה. בל נשכח מה זה מבחינתו של איש ציבור כוליטי הנושא של סיקור חיובי. ברור שמבחינתו זה דבר שמסייע לו להחזיק במשרה הפוליטית"

טובת הנאה שקיומה נדרש על מנת להשלים את מעגל השוחד זוכה להתייחסות רחבה בחוק. תחת הכותרת 'דרכי שוחד' מפרט המחוקק באופן שאינו משתמע לשני פנים כי מדובר בכסף, שווה כסף, שירות או כל "טובת הנאה אחרת". ואכן, לאורך השנים קבעו בתי המשפט השונים כי שוחד יכול להיעשות בדרכים רבות ומגוונות. ד"ר חמדה גור-אריה, סגנית ריקן בית הספר למשפטים במרכז האקדמי פרס, מאשרת כי זו אכן המגמה של מערכת המשפט בישראל. מתוך האפשרות לפרש את עבירת השוחד

גישה לילית בסמטה צדדית וחשוכה לצורך העברת מזוודה גדושה בדולרים, מפגש כאילו מקרי באחד מספסי הפארק אגב מסירת מעטפה עמוסת מזומנים או כל סצינה הוליוודית אחרת שנשחקה עם השנים, כך רובנו מדמיינים שמתבצעת עבירת השוחד. אולם למעשה מרבית עבירות הצוארון הלבן נעשות בתחכום וסיבוך רב, ולרוב לא בנוסחות הנוטות להצטלם היטב.

בשבוע שעבר פרסמה משטרת ישראל את המלצותיה בפרשת בזק וואלה שידוע בכינוי תיק 4000 (ראו מסגרת). לדעת המשטרה, קיימת תשתית ראייתית לביצוע עבירות שוחד והפרת אמונים מצדם של ראש הממשלה בנימין נתניהו ורעייתו שרה, בעל השליטה בבזק ובאתר וואלה שאול אלוביץ ורעייתו איריס ומעורבים נוספים. לפי החשד נתניהו הטיב רגולטורית עם בזק ובעליה, ובתמורה זכה לסיקור מוטה לטובתו באתר וואלה שמקובצת בזק.

בתגובה להמלצות המשטרה אמר נתניהו כי המשטרה 'מחפשת' אותו. ביחס לשאלה העקרונית הנוגעת לסיקור מוטה כרכיב בעבירת השוחד, אמר ראש הממשלה: "זה לא תקין בדמוקרטיה שהמשטרה תחקור יחסי עיתונאים ופוליטיקאים, אבל אם חוקרים, שיחקרו את כולם". לטענתו, "הוציאו לפחות עשרות מיליונים על חקירות סרק, אבל סיקור אוהר לעשרות ח"כים תמורת חקיקה בכנסת (חוק 'ישראל היום') - את זה לא חקרו. לא ביבי - לא חוקרים".

עוד הוסיף נתניהו כי הוא קיבל "סיקור איום ונורא בוואלה", וטען כי מדובר ב"אתר שמאלני שנתן ונותן לי סיקור שלילי במשך שנים. כולם יודעים את זה. בייחוד נתן סיקור עיון ערב הבחירות. זה הווי. זאת עסקה חסרת תקדים בתולדות העסקים. אף אחד לא נותן כלום ואף אחד לא מקבל כלום".

האם יש לתת לטענות נתניהו ביחס

ד"ר חמדה גור-אריה: "הכללת סיקור עיתונאי בגדרי עבירת השוחד עלול להביא לכך שבית המשפט יפעיל רגולציית יתר על התקשורת. מתוך רצון להגן, עלול בית המשפט לפגוע בערכים לא פחות חשובים במשטר דמוקרטי"

היות שהגדרת השוחד בחוק רחבה ביותר ו"מקנה מרחב פרשני כמעט בלתי-מוגבל לבית המשפט, יש להיזהר מהרחבתו של המושג באופן הפוגע בעיקרון החוקיות. חקיקה, ובעיקר חקיקה פלילית, נחשבת לחקיקה לקויה באם היא עמומה ויוצרת 'עבירות סל' באופן הפוגע בזכויותיו של הפרט לדעת מראש מהם גבולות המותר והאסור". עוד מזהירה ד"ר גור-אריה כי "הכללת סיקור עיתונאי - כעניין שבעקרון - בגדרי עבירת השוחד עלול להביא לתוצאה לפיה בית המשפט יפעיל, באופן עקיף, רגולציית יתר על התקשורת. כך, מתוך רצון להגן על הערך המוגן בעבירת השוחד, עלול בית המשפט לפגוע בערכים אחרים, מוגנים אף הם וחשובים לא פחות במשטר דמוקרטי".

גם בכיר נוסף באקדמיה, מומחה למשפט פלילי, הסביר ל"גלובס" את גבולות הדילמה שעומדת כעת לפתחה של הפרקליטות, לאחר שהמטרה מסרה לה את המלצותיה בתיק. "מצד אחד ברור שלא היה תקדים. עוד ברור, שאין איש ציבור - שר, שופט, יועץ משפטי - שאין לו יחסי תן וקח עם עיתונאים. סיקור אוהר חשוב לכל אישיות ציבורית. הנוהג שמשורש בקרב אישי ציבור הוא 'אני אתן לך ידיעה, ואתה העיתונאי תוציא אותי יפה'. כלומר, סיקור חיובי בתמורה לאינפורמציה, פרשנות, משהו לא לייחס, תדרוך", הסביר המומחה. "מצד שני", הוא הדגיש, "הגדרת טובת הנאה כוללת דברים רבים. החל מכסף, דרך טובין ואפילו דברים שלא שווים בכלל כסף. סיקור תקשורת, אגב, כן שווה כסף, גם אם אנחנו לא יודעים בדיוק כמה. עד בנימין נתניהו אף אחד לא חשב להעמיד את זה למבחן. ברור שיחסי תן וקח 'רגילים' של נבחר ציבור הם לא שוחד".

או איפה עובר הגבול? "אולי", הציע המומחה, "השאלה צריכה להיות האם מה שנתן עובד הציבור הוא משהו שלטוני, לא רק מידע. למשל, אם שופט פוסק לטובת "גלובס" בעניין שלפניו בתמורה לסיקור חיובי - כנראה שמדובר בשוחד. אם השופט באותו מקרה נותן משהו אחר, כמו למשל, זכות גישה מוקדמת לפסק דין שממילא עומד להתפרסם - זה כנראה כשר לחלוטין".

"גם סיקור תקשורת יכול להיחשב כשוחד"

פרופ' עמנואל גרוס, מומחה למשפט פלילי ופרופסור אמורטוס בפקולטה למשפטים של אוניברסיטת חיפה,

26.73x29.36	2/4	15 עמוד	גלובס - כותרת	12/12/2018	66335855-1
בוועז סנג'רו - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330					

צילומים: תמר מצפי

מימין: ראש הממשלה בנימין נתניהו ובעל השליטה בבזק ואתר וואלה שאול אלוביץ. השאלה האם הסיקור של נתניהו בוואלה היה חיובי או שלילי, לא בהכרח בעל חשיבות משפטית

עמדת הסניגורים: "יהיה קשה מאוד להוכיח"

התקרימי של המקרה: "אם רוצים להעמיד איש ציבור לדין בגלל שהוא מקבל סיקור מוטה, נדרשת רמת הוכחה גבוהה מאוד לצורך הרשעה. נכון שכל טובת הנאה יכולה להיחשב למת לצורך השוואה, אבל בית המשפט דן לפי הנסיבות של המציאות המקובלת, ובוחן כל דבר לאור הנורמות המקובלות, בתנאי שהן לא נורמות מושחתות שביית המשפט רוצה למגרן".

עור ציינה בהקשר זה עו"ד גרוסמן כי "מערכות יחסים בין אנשי ציבור לאנשי תקשורת הם לא רק עניין של יום ביומו, הם גם חלק גדול ממקור המידע בתקשורת. מדובר ביחסי תן וקח שנחשבים למקובלים וחוקיים. לכן, כדי להוכיח שמערכת יחסים כזאת היא עבריינית - צריך רמת הוכחה גבוהה מאוד. אחד הדברים המרכזיים שייבחנו הוא איזה יחסים היו בין איש התקשורת לאיש הציבור לפני שנוצרה הציפייה לקבל משהו תמורת סיקור תקשורתי".

לעמדתה של עו"ד גרוסמן, "צריך סיטואציה קיצונית מאוד כדי להרשיע בשוחד בנסיבות האלה. למשל: פרסום שקרי ממש או התניה מפורשת בין טובת הנאה לתמורה. בסופו של דבר, יהיה צריך לראות אם נוצרה ציפייה אמיתית לקבל תמורה שלא הייתה ניתנת אלמלא אותה טובת הנאה. לכן, אני חושבת שלמקרים כאלה מתאימה יותר עבירת הפרת האמונים. את השוחד צריך לשמור למקרים חד-משמעיים, יהיה מאוד קשה להוכיח שוחד כשמדובר בסיקור תקשורתי".

למעשה כל דבר: "כבר נקבע כי כל דבר שנותן איזה כוח ומוניטין לצד שמקבל יכול להיכנס להגדרה הזאת. זה כבר מוזמן לא רק מעטפות כסף ומוזרות כסף".

בכל זאת, עו"ד כהנא סבורה כי לא מדובר במקרה פשוט כפי הראייתי: "מעבר לכך שצריך יהיה להוכיח שאכן ניתן סיקור אוהד ולא אובייקטיבי שזה קושי בפני עצמו - צריך יהיה להוכיח שהסיקור התקשורתי ניתן בעד פעולה שלטונית, למשל עסקת בזקיס. צריך יהיה להראות שאופן הסיקור של נתניהו הושפע מעסקת בזקיס, שרק בגלל זה סוקר נתניהו כפי שסוקר, וזה מאוד קשה להוכחה. זהו רכיב ה'בעד', ועליו קמים ונפלים ותיקים רבים".

עו"ד כהנא מבקשת להזהיר מהשלכות של החשבת הסיקור התקשורתי כטובת הנאה: "האם כל אמירה חיובית של עיתונאית יכולה להיחשב כשוחד? זו פרשנות מאוד קשה, ובפלילים בסופו של דבר צריך להיות מאוד ברורים ובלתי-משמעיים לשני פנים. יש לזכור שזה מקרה תקרימי וראשון, והוא יציף את שאלת האכיפה הבררנית. המשפט הפלילי לא יכול להתנתק ולהתעסק רק במקרה הספציפי הזה, ולא לראות איך הוא משתלב בעולם המציאות - שהרי נבחרו ציבור נמצאים בקשר יומיומי עם עיתונאים".

עו"ד יעל גרוסמן, מומחית בעבירות צווארון לבן והלבנת הון, ביקשה גם היא להצביע על רמת ההוכחה הגבוהה שדרושה על-מנת להרשיע במקרה של תיק 4,000, בעיקר על רקע הפן

סניגורים בכירים ששוחחו עם "גלובס" מסכימים כי על פניו כוללת עבירת השוחד גם טובת הנאה מסוג סיקור תקשורתי, אך ביקשו להפנות את הזקוק לפן הפרקטי שלדידם מעורר מספר קשיים משמעותיים.

עו"ד אלון רון, מנהל מחלקת הליטיגציה במשרד ורדי, לשם רון ומי שמייצג בין השאר חשודים ונאשמים בעבירת השוחד, אמר ל"גלובס" כי "לפי הדין כל דבר עלול להיחשב לטובת הנאה לעובד הציבור וסיקור תקשורתי מוטה בכלל זה. ואולם, שוחד מתקיים רק אם המתת ניתן 'בעד' פעולה הקשורה בתפקידו של עובד הציבור ורק אם עובד הציבור היה מודע לכך".

עור ציין רון כי ישנה חשיבות רבה לשאלה מה גובה טובת הנאה ומה גובה התמורה שניתנה בעדה: "למידת העורך של טובת הנאה יש חשיבות רבה בהוכחת היסוד הזה של קשר בין המתת לבין הפעולה הקשורה בתפקיד. ברור שככל שעורך המתת גבוה יותר וחריג יותר, כך יתחזק החשד שהוא ניתן בעד פעולת עובד הציבור ולא מסיבה אחרת ושעובד הציבור היה מודע לכך. ולהיפך - אם המתת הוא טריוויאלי ושוטרי, קשה יותר להוכיח את הקשר לפעולת עובד הציבור ואת מודעות עובד הציבור לכך שהוא ניתן לו בעד פעולה כזו".

עו"ד שרון כהנא, כיום מנהלת מחלקת עבירות צווארון לבן במשרד AYR, ומי שעמדה בראש מנהלת בפרקליטות מיסוי וכלכלה, הרגישה גם היא כי מבחינה תאורטית, טובת הנאה יכולה להיות

26.89x17.64	3/4	16	עמוד	כותרת - גלובס	12/12/2018	66335856-2
בוועז סנג'רו - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330						

עו"ד אביה אלף: "לפי הפרסומים בתקשורת, קיימות הקלטות בהן אלוביץ אומר בעצמו שהוא תלוי בנתניהו. לכן, נראה לי שבמקרה הזה יהיה קשה מאוד להפריח את החזקה. ברור שאף אחד לא נתן טובות הנאה בעד עיניים כחולות"

אצל הרב אלישיב הקנה לו עוצמה רבה. ערך קרבתו לאלישיב היה בלתי נתפס. לופוליאנסקי, כמי שקשור בכל נימי לבו לארגון 'יד שרה', ניצל את מעמדו ואת כלל תפקידיו הציבוריים לקבלת מאות אלפי שקלים באמצעות 'יד שרה', ציין בהכרעת הדין השופט רוזן. עו"ד אלף מבקשת להצביע על פסק דיין נוסף שנוגע לדעתה לתיק 4000, והוא פסק דינו בעניינו של חיים בן עטר, לשעבר מנהל הלשכה של מרשם האוכלוסין במזרח ירושלים. בן עטר הורשע בבית המשפט העליון בקבלת שוחד מקבלנים שבנו את ביתו, לאור העובדה שהוא קיבל מהקבלנים הנחות משמעותיות בעבור הבנייה. זאת, על אף שלא הוכח כי הייתה לו כוונה להיטיב עם הקבלנים במסגרת תפקידו הציבורי. העליון קבע כי מדובר בשוחד, למרות שלא הוכחה כאמור כוונה כזאת מצד בן עטר. "אין צורך בכוונה כזאת", נקבע בפסק הדין, "די בכך שהייתה לבן עטר מודעות לכך שההנחה ניתנה על ידי הקבלנים בעד פעולה הקשורה לתפקידו".

העבירות המיוחסות לנתניהו: קבלת שוחד

החשודים
בנימין נתניהו ובעל השליטה בבזק שאול אלוביץ

החשדות
קיום יחסים שוחדיים בין נתניהו לבין אלוביץ

המלצות המשטרה
לפי החשד, בעת כהונתו גם כשר התקשורת קידם נתניהו אינטרסים של בזק, באמצעות מנכ"ל משרד התקשורת דאז ומקורבו, שלמה פילבר, בתמורה לסיקור אוהד למשפחת נתניהו באתר "וואלה" שמקבוצת בזק

בקשת השוחד
הטיית הסיקור באתר "וואלה" לטובת משפחת נתניהו

התמורה
הקלות רגולטריות לבזק בשווי של כמיליארד שקל, בתקופה שבה החזיק נתניהו בתיק התקשורת

לארגון הצדקה 'יד שרה', אותו הקים ושהיה מפעל חייו. בפסק דינו, השופט רוזן הדגיש כי למרות שלופוליאנסקי לא נטל שוחד לכיסו הפרטי, כספי השוחד שימשו אותו להעצמת גודלו והשפעתו, והוא זכה לתפקידים ציבוריים רבים בשל הצלחת פועלו ב'יד שרה', שמומנה גם מכספי השוחד. "לופוליאנסקי זכה לקרבת גאון הדור, הרב יוסף שלום אלישיב, קרבה שהיה לה ערך רב מאוד עבורו. מעמדו

למרות שלא לקח כסף לכיסו הפרטי, אבל עשה בו שימוש כדי לשמר את כוחו האלקטורלי. עבור נבחר ציבור זה משמעותי", אומרת עו"ד אלף. מבט נוסף אל הכרעת הדין של שופט בית המשפט המחוזי בדימוס דוד רוזן בעניינו של לופוליאנסקי -הערעור לבית המשפט העליון על עצם ההרשעה נדחה, אך עונשו של לופוליאנסקי הופחת - מוזכר לנו כי אכן לופוליאנסקי הורשע בכך שהוא קיבל שוחד באמצעות העברת כספים

תקשורתית שטובת הנאה שוחדית, קיימים מקרי עבר בהם נפסק כי שוחד יכול לשמש גם כטובת הנאה שכל תכליתה הוא להעצים השפעה אלקטורלית. ממקרים אלה, סבורה אלף, ניתן להסיק גם לגבי המקרה של תיק 4000. עו"ד אלף מציינת, כדוגמה, את עניינו של ראש עיריית ירושלים לשעבר אורי לופוליאנסקי שהורשע בביצוע עבירת שוחד במסגרת פרשת 'הולילנד'. "לופוליאנסקי הורשע בשוחד

המשך מעמוד 14 <<

חושב שמבט על תכלית עבירת השוחד מוביל לתשובה פשוטה, והיא שבנסיונות המתאימות גם סיקור תקשורת מוטה יכול להיחשב כשוחד. גרוס מציינ כי "הגדרה לעבירת השוחד רחבה מאוד. תכלית המחוקק הייתה למנוע כל התנהגות שבאה לזכות את מקבל השוחד בטובת הנאה שתביא אותו או תגרום לו לסטות מהישר".

מכאן, קלה הדרך לשיטתו של גרוס להסיק כי "מבחינתו של המחוקק, זה כלל לא משנה מה מביא את עובר הציבור לסטות מדרך הישר - אין כל חשיבות לשאלה האם זה בגלל כסף או בגלל כל דבר אחר שהוא שווה ערך בעיני עובר הציבור. הטיית סיקור לטובתו של אותו עובר ציבור בוודאי שיכולה להיחשב כטובת הנאה. כל נשכח מה זה מבחינתו של איש ציבור פוליטי הנושא של סיקור חיובי. ברור שמבחינתו זה דבר שמסייע לו להחזיק במשרה הפוליטית, ומעלה עבורו את הסיכוי להיבחר שוב".

"תיק 4000 דומה למקרה לופוליאנסקי"

עו"ד אביה אלף היא מרצה בקורס 'עבירות צווארון לבן' באוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטה העברית ולשעבר מנהלת המחלקה הכלכלית בפרקליטות המדינה. היא נודעה גם הודות לביקורת שהעבירה על היועץ המשפטי לממשלה לשעבר עו"ד יהודה ויינשטיין על החלטתו שלא להגיש כתב אישום נגד ח"כ אביגדור ליברמן בפרשת 'חברות הקש'. עו"ד אלף סבורה כי למרות העדר תקדים העוסק באופן ספציפי בסיקור

26.62x17.37	4/4	עמוד 17	כותרת - גלובס	12/12/2018	66335854-0
בוועז סנג'רו - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330					

ואכן, חוק העונשין קובע במפורש כי פעולה יכולה להיחשב בלקיחת שוחד כיון אם זה "נלקח על מנת לסטות מן השורה במילוי תפקירו", ובין עם השוחד ניתן "בעד פעולה שעובר הציבור היה חייב לעשותה על פי תפקירו".

עוד מציינת עו"ד אלף כי "על פניו, לפי מה שפורסם עד כה, מרוכר כצבר הכולל מצד אחד מתן טובות הנאה מאור אינטנסיביות של כוח ושל התערבות בתקשורת, השפעה על התכנים, העלמת מסרים שליליים, ומצד שני שר התקשורת שאישר והיה מעורב בחסמים רגולטורים משמעותיים שניצבו בפני בזק תוך נקיטת מעשים אופרטיביים. אני לא חושבת שהייתה עד עכשיו סיואציה שהכילה פרמטרים כה מובהקים כמו במקרה הזה. לדעתי, התמלאו יסודות העבירה לפי כוונת המחוקק."

גם פרוף גרוס מציג השקפה עקרונית רומה. לדבריו, "במבחן השוחד זה לא משנה האם באמת הצליח הדבר לנותן או מקבל השוחד. זו שאלה של התרומה – לא מרוכר בעבירה תוצאתית. המחוקק לא רודש כי לצורך הרשעה לעבירת השוחד יוכח שאכן הצליח למשהר להביא לתוצאה המקווה או כי למקבל השוחד קיבל את מה שציפה לקבל".

פרופ' בועז סנג'רו: "כשמדובר באנשי ציבור, אל מול השאיפה הלגיטימית לשמור על טוהר המידות, קיים גם החשש של שימוש סלקטיבי בחוק הפלילי כדי להדיח בעלי תפקידים, במקום להחליפם בבחירות"

בעבירות המיוחסות להם כמסגרת התיק, אין כל הכרח להוכיח כי הסיקור בוואלה אכן סייע לתניהו או כי פעולותיו של נתניהו כשר התקשורת אכן הטיבו עם בוק ובעל השליטה כה. ואולם, כרוך שלנסיבות העולות לבאורה מחומר הראיות משקל נכבד.

לפיכך, גם ביחס לצד השני של המשוואה השוחרית לבאורה של תיק 4000, העטבות שניתנו לבזק ואלוביץ, סבורה עו"ד אלף כי התמונה יחסית כדורה. נזכיר, כי טענתו המרכזית של נתניהו בהקשר זה היא כי מצבה של בזק לא הוטב כתקופתו כשר תקשורת, וכי הוא קיבל את החלטות על כסים מקצועי בלבד.

"עבירת השוחד יכולה להשתכלל גם אם נבחר הציבור ממילא היה צריך לנקוט בפעולה שנקט כמסגרת תפקירו. החוק מציין זאת במפורש. כהתאם, גם השאלה האם החלטתו הייתה סבירה או לאו כלל לא רלוונטית", מציינת עו"ד אלף תוך שהיא מפנה לסעיפי חוק העונשין הקובעים זאת באופן שאינו משתמע לשני פנים.

צילומים: יח"צ

עו"ד אביה אלף ופרופ' עמנואל גרוס

עיקרי הפרשה והמלצות המשטרה

בתחילת השבוע שעבר פרסמו המשטרה ורשות ניירות ערך את המלצתן כמסגרת תיק 4000, מהן עולה כי לדעתן התגבשה תשתית ראייתית המצריקה להעמיר לדין, בין היתר, את ראש הממשלה בנימין נתניהו ואת שאול אלוביץ בנין שוחד, מרמה והפרדת אמונים. נדגיש כי להמלצות המשטרה אין משמעות אופרטיבית כשלכ זה, וכי מי שאמורים להכריע האם אכן יוגש כתב אישום כמסגרת הפרשה הם פרקליט המדינה והיועץ המשפטי לממשלה, עו"ד ר"ר אביחי מנדלביט. החשר המרכזי שנבדק כמסגרת תיק 4000 הוא שראש הממשלה לקח שוחר ופעל תוך ניגוד עניינים, בכך שהתערב ופעל בהחלטות רגולטוריות המטיבות עם שאול אלוביץ ועם קבוצת בזק, ובמקביל ררש, כמישרין ובעקיפין, להתערב כתכני אתר וואלה באופן שיטיב עמו ועם רעייתו. מממצאי החקירה, נכתב בהמלצת המשטרה ורשות ניירות ערך, עולה כי ראש הממשלה פעל לקידום ענייניו של שאול אלוביץ כתחום הרגולציה, ובין היתר כסוגיית מיווג בוק"ים תוך כריכת קידום עניינים אלה בסיקור החיובי כאתר וואלה והתערבותם האישית בפרסומי האתר.

"הראיות בתיק מצביעות על כך כי מערכת היחסים בין ראש הממשלה ומקורביו למר שאול אלוביץ הייתה מערכת יחסים שוחרית", נקבע בהמלצה. הפרקליטות והמשטרה גייסו שני עדי מדינה: שלמה מומו פילבר, שהיה מנכ"ל התקשורת, וניר הפץ, יועץ התקשורת לשעבר של משפחת נתניהו. ●

"הסיפור של השוחר הוא מעגל, ציפייה של תן וקח", ציינה עו"ד אלף, והוסיפה: "פסק הריו בעניין בן עטר קובע למעשה חוקה שרלוונטית גם לעניינו. לפי החוקה שנקבעה בעניין בן עטר, כרגע שנבחר הציבור נמצא בקשר פורמלי עם אדם שנותן לו מתת כלשהו, יש חוקה שניתנת לסתירה שזה קשור לתפקיר שלו. נתניהו כיהן בתקופה הרלוונטית כשר התקשורת, וקיבל החלטות שרלוונטיות מאור לבזק. לפי פסק הריו בעניין בן עטר, חוקה עליו שהוא מבין שכל מה שקיבל מאלוביץ זה תמורת ההחלטות שקיבל כמסגרת התפקיר. לא צריך להיכנס לראש שלו כדי להוכיח את זה, ולברוק מה הוא רצה ולא רצה, ומה הוא הבין. זו החוקה והיא כמובן ניתנת לסתירה".

עוד מוסיפה עו"ד אלף בהקשר זה כי "לפי הפרסומים בתקשורת, קיימות הקלטות בהן אלוביץ אומר בעצמו שהוא תלוי בנתניהו. לכן, נראה לי שבמקרה הנה יהיה קשה מאור להפריח את החוקה. כרוך שאף אחר לא נתן טובות הנאה בעד העיניים הכחולות שיש לו או אין לו. בנוסף, מרוכר כהיקף משמעותי מאור של טובות הנאה שמוטלות על הכף – כמעט מילארד שקל. זו טובת הנאה האדירה. אין כל חשיבות לשאלה האם ההטבות הרגולטוריות שנתן נתניהו לבזק סבירות או לא, מיוקת לאלוביץ או לאו, גרמו לשינוי המיוחל או לא"

שוחד גם אם הסיקור לא הוטח

עבירת השוחר מוגדרת כעבירה שלשם התגבשותה אין כל הכרח שתתקיים תוצאה כלשהי. לעניין תיק 4000, משמעות הדבר היא שעל מנת להרשיע את נתניהו או את אלוביץ

חוקת החפות

בנימין ושרה נתניהו, שאול, איריס ואור אלוביץ, עמיקם שורר, זאב רובינשטיין וסטלה הנדרלר הם כבחירת חשורים. מרוכר בשלבים ראשונים של ההליך המשפטי, ושמורה להם חוקת החפות.